

Knjiga je obogaćena slikovnim priložima i pregledom najvažnije literature o obrađenim temama. Autorica uspjeva na jasan i zanimljiv način prenijeti osnovne informacije te uputiti zainteresiranog čitatelja na relevantnu bibliografiju. Ova će knjiga nesumnjivo biti dobrodošao prilog brojnim specijaliziranim knjižnicama, a zbog pristupačnog stila publika ne bi trebala biti ograničena isključivo na struku.

Zlatko Šešelj

Latinske pjesme bosanskih franjevaca

Preveo: Stjepan Pavić

Nakladnik: Synopsis, Sarajevo-Zagreb, 2015.

U 27. broju časopisa *LATINA ET GRAECA* objavljene su dvije pjesme bosanskoga franjevca Blaža Josića (*Elegija o novoj godini* i *Oda Petru Klobusitzkom*) koje je pripremio za tisak i preveo fra Stjepan Pavić. Iz njegove je uvodne bilješke postalo razvidno da je ovo tek naznaka prilično obilna priloga što su ga bosanski franjevci u prvoj polovici 19. stoljeća dali bosanskom odvetku hrvatskog latinizma. Isto je tako naglašeno da su za tu prigodu pjesme, uz dopuštenje izdavača, preuzete iz knjige koja u prijelomu čeka „bolja vremena“ (čitaj: novac) za objavu. Nepunih šest mjeseci nakon toga izdavač je (Synopsis) dočekaao ta „bolja vremena“ (dakle: novac) i izdao cijelu knjigu pod nazivom *Latinske pjesme bosanskih franjevaca* u biblioteci *Iz Bosne Srebrene*.

U knjizi su skupljene latinski pisane pjesme četvorice franjevaca Bosne Srebrene koji su u toj franjevačkoj provinciji djelovali u prvoj polovici 19. stoljeća. Tu su dakle sabrane pjesme fra Ambrozija Matića (1795-1849), fra Andrije Barukčića (1805-1893), fra Josipa Kovačevića (1820-nakon 1841) i fra Blaža Josića (1820-1868).

Riječ je o svega petnaest prigodnih pjesama, no i relativno malen broj (ima li se na umu, naprimjer, gotovo skribomanska produkcija kasnih latinista iz Dubrovnika), a i prigodničarski poticaji mogli bi cijeli taj skromni korpus prepustiti zaboravu. No zahvaljujući maru, književnom instinktu i prevodilačkom talentu fra Stjepana Pavića ovaj je komadić franjevačke latinističke baštine dopro na svjetlo dana.

A to nije bilo ni malo lako. Kako je – za razliku od proznih tema kojima su se bosanski franjevci bavili pišući i hrvatskim i latinskim jezikom – riječ o prigodnim pjesmama, to su one – sukladno vremenu u kojem su se pojavile – bile otisnute u malim, nevezanim svescima koji su se distribuirali publici koja ih je mogla čitati. Male naklade, skroman opseg od nekoliko stranica, nedostatak uveza, uvelike su doprinijeli propadanju ovog knjižnog materijala, pa ga je, prvo, trebalo identificirati i prikupiti. Taj se posao oduljio, a fra Stjepan Pavić u svom kratkom, ali vrlo instruktivnom uvodu koje je naslovio *Daleke jeke* sa žaljenjem ističe da do jedne Josićeve pjesme, premda se spominje u literaturi, naprosto nije mogao doći. Moguće je da je takvih slučajeva bilo i više.

Ova je knjiga – kao dvojezično izdanje – te fragilne *reliquiae reliquiarum* uspjela sačuvati i dati priliku proučavateljima za dalja istraživanja.

A ta poezija – to Pavić kao njezin temeljiti poznavalac naglašava već u samoj uvodnoj studiji – sasvim sigurno zaslužuje. Naime, iako se radi o prigodničarstvu, to nisu tek mucava nastojanja, već uistinu djela pisana sjajnom latinštinom koja ni po čemu ne odaju da nastaju na rubovima, pa i s one strane ruba zapadne civilizacije naučene na uporabu latinskog jezika. Ta je poezija suvremena golemu stvaralaštvu na latinskom jeziku onih „malih“ naroda koji su pod kišobranom latinskoga tražili svoje mjesto u europskom kulturnom prostoru. Imajmo stalno na umu: to pjesništvo nastaje na tlu Osmanlijskog carstva i izborom jezika brani svoj skroman prostor kulturne i vjerske identifikacije u sredini koja tomu nije nimalo sklona.

Stoga je i prigodničarski sadržaj zapravo najbolji odabir za izraz čežnje za intervencijom u Bosni gdje se Otomanski imperij nalazi u svojim posljednjim, ali time ništa manje opasnim trzajima. Pjesnici svojim laudama crkvenim i političkim vodama u Austrijskom carstvu jasno iskazuju težinu položaja kršćana u Bosni, ali i strašnog stanja u kojem se cijela Bosna nalazi. To je poezija u čijem je srcu Bosna, ma kako se zvaao adresat svake od ovih pjesama.

I nikoga ta Bosna nije mogla imati boljeg da joj bude advokat od fratara Franjevačke provincije Bosne Srebrene koji su od vremena Mehmeda Osvajača, kad je bosanski klin doveo Turke u srce Europe, bili jedina organizacija koja je među katoličkim življem bila i zdravstvena i obrazovna i politička struktura.

Izbor latinskog jezika nije ni slučajna ni neobična. Znamo iz hrvatske zbilje da će, paralelno kao i u Bosni, latinizam zamirati tek kad se narodni preporod domogne političkih mogućnosti i sredinom 19. stoljeća ustoliči hrvatski kao jezik ravnopravan nje mačkom i mađarskom (a za pobjedu će trebati još više od pola stoljeća).

No latinska vrsnoća ovih pjesama je ono o čemu treba ponešto reći. Pjesnički se repertoar četvorice franjevaca oslanja na antičku lektiru tako da u tim pjesmama odjekuju stihovi Vergilija, Ovidija i Horacija. Odnjegovanost latinske fraze u tim pjesmama pokazuje zavidnu visinu školske naobrazbe koju su pjesnici prošli u svom školovanju u franjevačkim samostanima u Bosni u prvoj polovici 19. stoljeća! Za njih je latinski jezik medij u kojem se s lakoćom kreću, a to se u njihovom pjesništvu i raspoznaje. Stoga je ova knjiga izuzetno važna za upoznavanje latinističke tradicije u Bosni.

No osim izvornih pjesama ova je knjiga i svjedočanstvo nevjerojatnog duha fra Stjepana Pavića, koji ne samo da je poznavalac materije, već je njezin vrhunski interpret u hrvatskom jeziku. Nije to, dakako, prvi puta da njegov prevodilački rad ocjenjujemo, ali mu se i ovom prilikom moramo diviti.

A kad prevodilačkoj virtuoznosti dodamo i opsežno istraživanje biobibliografskih podataka razasutih posvuda a katkad i gotovo nedostupnih, pa kritičko razmatranje – ovog puta zaklonjeno skromnošću bilježaka uz pojedine stihove – onda treba reći da smo dobili knjigu koja letvicu standarda priređivanja i prevođenja stavlja jako visoko.

I već s nestrpljenjem očekujemo što će nam fra Stjepan iduće podariti.